

Sammanträdesprotokoll

MÖTESINSTANS

KYRKOSTYRELSENS ARBETSUTSKOTT

DATUM FÖR MÖTET

TID

PLATS

2022-11-08--09

18:00 – 15:00

Kyrkokansliet, Uppsala

§ 118

KAE 2022-0005

Fördelning av kyrkoantikvarisk ersättning till nationella kunskapsutvecklingsprojekt 2022–2023BeslutArbetsutskottet **beslutade**

att ur den nationella ramen för 2022 fördela 907 913 kronor till tre ettåriga nationella kunskapsutvecklingsprojekt enligt **prot.bil 2**

att ur den nationella ramen för 2023 fördela 4 574 000 kronor i kyrkoantikvarisk ersättning till tre nationella kunskapsutvecklingsprojekt enligt **prot.bil 2**

att fastställa utökade villkor för de nationella kunskapsutvecklingsprojekten för ramår 2022 och 2023, enligt **prot.bil. 3**

att delegera till generalsekreteraren att – i enlighet med villkor 25 i de av kyrkostyrelsen fastställda villkoren för kyrkoantikvarisk ersättning – bevilja ett års förlängd dispositionstid och att vid behov omfördela beviljade nationella projekt mellan ramår.

Ärendebeskrivning

Kyrkostyrelsen beslutade 21 februari 2018 (§ 31) om en ny fördelningsmodell för kyrkoantikvarisk ersättning och 23–24 oktober 2019 (§ 172) fattade arbetsutskottet beslutet att för varje ramår fördela 1 procent av den kyrkoantikvariska ersättningen till den nationella ramen under fördelningsperioden 2021–2025. Nationella projekt som tilldelas kyrkoantikvarisk ersättning ska följa gällande villkor och handbok för den kyrkoantikvariska ersättningen samt det nationella programmet för kunskapsutveckling inom det kyrkliga kulturarvet.

Arbetsutskottet fick information om utlysning, beredning, beslutsförslag och motivering i fråga om fördelningen av kyrkoantikvarisk ersättning till nationella kunskapsutvecklingsprojekt 2022–2023. Vidare föreslogs i likhet med föregående år att den fortsatta avtalsprocessen ska effektiviseras genom att arbetsutskottet – i enlighet med villkor 24 i de av kyrkostyrelsen fastställda villkoren för kyrkoantikvarisk ersättning – fastställer utökade villkor för de nationella projekten. Slutligen föreslogs att arbetsutskottet i likhet med föregående år ska delegera till generalsekreteraren att med stöd av villkor 25 bevilja ett års förlängd dispositionstid och att vid behov omfördela beviljade nationella projekt mellan ramår. Arbetsutskottet diskuterade förslagen.

Justerandes signatur

Utdragsbestyrkande

Kyrkoantikvarisk ersättning till nationella kunskapsutvecklingsprojekt ramår 2023 och 2022

Projektnamn	För-studie	Nytt projekt	Kunskaps utv-område	Total-kostnad (tkr)	sökt KAE (tkr)	Förslag till beslut ramår 2023	Förslag till beslut ramår 2022	Ersättnings-nivå
Nationell databas över kyrkornas boksamlingar		x	4	1 253 064	1 002 451	1 002 451		80%
Kvalitetssäkring av konserveringsarbeten inom Svenska kyrkan		x	1,2	1 800 282	1 447 427	1 447 427		80%
Virke för framtida förvaltning av kyrkobyggnader		x	2,3	3 061 630	2 388 071	2 124 122		69%
Gravvårdar i trä		x	1	155 502	85 526		85 526	55%
Svenska kyrkans kulturarv - Forskningsöversikt 2015-2022		x	1	444 019	328 574		328 574	74%
Skyddsaspekter på kyrkligt kulturarv vid höjd beredskap och krig		x	1	602 211	493 813		493 813	82%
Kalk i Dalarna		x	1,2	396	297			0%
Kristi gravskulpturen-kulturarv i dramatisk gestaltning	x		4	330	200			0%
Hållbara effektiva metoder för rengöring av kyrklig textil		x	2	2 520	1 865			0%
Digitala redskap i förvaltning och tillgängliggörande		x	4	1 709	1 367			0%
Handbok, kurs och instruktionsfilm för regelbunden skötsel av kulturgravvårdar i sten		x	2	811	649			0%
Kyrkogårdens gröna kulturarv 2.0		x	3	1 277	933			0%
				7 323 751	5 751 173	4 574 000	907 913	

DOKUMENT			DIARIENUMMER
Utökade villkor för nationella kunskapsutvecklingsprojekt finansierade med kyrkoantikvarisk ersättning			KAE 2022 -0005
UPPRÄTTAT AV	DATUM	DOKUMENTTYP	VERSION
Kyrkostyrelsens arbetsutskott	9 november 2022	Villkor	

Utökade villkor för nationella kunskapsutvecklingsprojekt finansierade med kyrkoantikvarisk ersättning

Dessa utökade villkor fastställdes av kyrkostyrelsens arbetsutskott den 9 november 2022 i samband med beslut om finansiering av nationella kunskapsutvecklingsprojekt med kyrkoantikvarisk ersättning för ramår 2023.

De utökade villkoren gäller för samtliga nationella kunskapsutvecklingsprojekt som beviljats medel från ramår 2023, inklusive de som beviljats restmedel från ramår 2022, utöver *Villkor för kyrkoantikvarisk ersättning 2.0*.

Efter kyrkostyrelsens beslut om fördelning av kyrkoantikvarisk ersättning till nationella kunskapsutvecklingsprojekt underrättas projektens huvudsökande om beslutet. För projekt som beviljas kyrkoantikvarisk ersättning medföljer ett beslutskontrakt som upprättas mellan Trossamfundet Svenska kyrkan (Trossamfundet) och den projektansvariga medelsförvaltaren (nedan kallad medelsförvaltaren). Till beslutskontraktet bifogas bilagor, däribland dessa utökade villkor.

Definitioner av begrepp i dokumentet

<i>Huvudsökande</i>	<i>Juridisk person som står som ansvarig för en ansökan om kyrkoantikvarisk ersättning för ett nationellt kunskapsutvecklingsprojekt.</i>
<i>Medelsförvaltare</i>	<i>Den huvudsökande är mottagare och förvaltare av de medel som beviljas projektet.</i>
<i>Projektansvarig</i>	<i>Den huvudsökande är medelsförvaltare och ansvarig för projektets genomförande.</i>
<i>Projektledare</i>	<i>Ansvarig person för projektet hos projektansvarig medelsförvaltare som finns angiven i projektets ansökan.</i>
<i>Medsökande</i>	<i>Medverkande organisation/aktör i projektet som finns angiven i projektets ansökan.</i>
<i>Projektbeställare</i>	<i>Trossamfundet Svenska kyrkan är den formella beställaren av projektet och kontraktspart i beslutskontraktet.</i>
<i>Projektföljare</i>	<i>Person vid kyrkokansliet som utses att följa projektet av enheten för kulturarvsstöd, kyrkokansliet.</i>
<i>Beslutskontrakt</i>	<i>Det dokument som anger projektets innehåll och ramar samt vad projektet ska resultera i. Beslutskontraktet är bindande mellan parterna och dessa utökade villkor är bifogade beslutskontraktet.</i>

1. Kyrkoantikvarisk ersättning

Den kyrkoantikvariska ersättningen är statens ersättning till Trossamfundet för kulturhistoriskt motiverade kostnader som uppstår i samband med vård och underhåll av de kyrkliga miljöer som skyddas av kulturmiljölagens 4:e kapitel. Användningen av den kyrkoantikvariska ersättningen regleras genom Kulturmiljölagen 1988:950 4 kap. 16 § och av *Villkor för kyrkoantikvarisk ersättning 2.0* (nedan kallad Villkoren). I *Handbok för arbetet med kyrkoantikvarisk ersättning 2.0* (nedan kallad Handboken) uttolkas och exemplifieras villkorens fördelning, användning och redovisning.

Villkor och handbok finns att ladda ned på Svenska kyrkans hemsida, <https://www.svenskakyrkan.se/kunskapsutveckling-kulturarv>.

2. Beslutskontrakt

Beslutskontraktet upprättas i två exemplar mellan medelsförvaltaren och Trossamfundet. Beslutskontraktet ska skrivas under av båda parter och ett exemplar skickas tillbaka till Trossamfundet inom en månad efter att den huvudsökande mottagit beslutet. I beslutskontraktet specificeras hur projektets ansökan och projektbudget ska ligga till grund för projektets genomförande och om det i kyrkostyrelsens beslut finns eventuella ytterligare utökade villkor kring genomförandet.

3. Ansvar

Den huvudsökande organisationen är ansvarig för projektet och är tillika medelsförvaltare. Medelsförvaltaren och projektledaren ansvarar gentemot Trossamfundet för det nationella projektet enligt dessa villkor och upprättat beslutskontrakt. Medelsförvaltaren och projektledaren är ansvariga för den ekonomiska redovisningen av projektet gentemot Trossamfundet inklusive projektets medfinansiering. Medelsförvaltaren och projektledaren är ansvariga för att de medsökande uppfyller sina åtaganden enligt projektansökan och projektbudget. Medelsförvaltarens och projektledarens rättigheter och skyldigheter i förhållande till Trossamfundet får inte överföras på annan utan Trossamfundets medgivande.

4. Dispositionstid

Den kyrkoantikvariska ersättningen ska disponeras i överensstämmelse med projektansökan och projektbudget, samt i enlighet med dessa villkor och upprättat beslutskontrakt.

Ersättningen disponeras under ramårets dispositionstid, från den 1 januari år 1 till den 31 januari år 2. I kyrkostyrelsens beslut och beslutskontraktet framgår vilket ramår som projektet beviljats medel från.

I enlighet med Villkoren kan om särskilda skäl föreligger dispositionstiden förlängas med ett år. En förlängningsansökan måste lämnas in före den 31 oktober år 2.

Ändringar som rör ersättningens disposition kan medges efter skriftlig begäran till Trossamfundet.

5. Uppföljning och rapportering

Projektet ska delrapporteras av medelsförvaltaren en gång per halvår. Halvårsrapporten ska vara Trossamfundet tillhanda senast 15 juni och 15 december varje år. En avsedd rapportmall finns att hämta på Svenska kyrkans hemsida, se länk ovan i punkt 1. Rapporten ska innehålla en beskrivning av utfört arbete, de medsökandes medverkan, kostnadssammanställning och redogörelse för eventuella avvikelser i förhållande till projektansökan och projektbudget.

Trossamfundet utser en projektföljare från kyrkokansliet som är projektets kontaktperson. Trossamfundet har rätt att granska projektarbetet och ta del av handlingar som kan lämna upplysningar om hur arbetet fortskrider. I det fall projektet tillsätter en styrgrupp eller en referensgrupp ska Trossamfundet beredas möjlighet att företrädas med en representant i gruppen.

Projektansvarig medelsförvaltare ska inför projektavslut och slutrekvisition leverera en sammanfattande slutrapport. En avsedd rapportmall finns att hämta på Svenska kyrkans hemsida, se länk ovan i punkt 1. Slutrapporten ska ha inkommit till Trossamfundet innan slutrekvisition kan utbetalas.

6. Ekonomisk slutredovisning

Projektet ska vid slutrekvisition leverera en ekonomisk slutredovisning innehållande en summering av resultat, kostnader och eventuella avvikelser. En avsedd slutredovisningsmall med tillhörande instruktioner finns att hämta på Svenska kyrkans hemsida, se länk ovan i punkt 1.

Slutrekvisition ska göras senast den 30 november under dispositionstidens andra och avslutande år enligt rutinen som beskrivs nedan i punkt 7. Vid slutrekvisition ska samtliga kostnader i projektet vara bokförda. Om kostnaderna inte hinner bokföras i tid innan den 30 november måste en förlängningsansökan lämnas in senast den 31 oktober år 2.

Vid en förlängning av projektet ska återstående medel rekvireras senast den 30 november år 3. Slutrapporten, enligt ovan i punkt 5, ska ha inlämnats för att slutrekvisitionen ska kunna godkännas.

7. Utbetalning av ersättning

Projektet har möjlighet att göra delrekvisitioner i samband med delrapporteringarna. Om skäl finns att göra tätare delrekvisitioner ska medelsförvaltaren kontakta Trossamfundet kring detta innan underskrift av beslutskontraktet.

Varje delrekvisition baseras på de kostnader som vid datumet för rekvisitionen har uppstått i projektet. Av detta belopp kan endast beviljad ersättningsnivå betalas ut. Ersättningsnivån utgår från projektets totala budget, både den del som finansieras med kyrkoantikvarisk ersättning och de delar som medfinansieras av andra finansörer genom utomstående medel och/eller nedlagd tid.

I varje rekvisition ska kostnaderna styrkas med underlag, exempelvis utdrag ur huvudbok, fakturakopior eller andra dokument. Kostnader i form av nedlagd tid kan redovisas med timrapporter där timkostnaderna räknats fram och som undertecknats av arbetsgivaren. Kostnader som uppstår hos medfinansier, i enlighet med projektets budget, skall medsändas vid rekvisition. Medelsförvaltaren ansvarar för att begära in styrkta underlag från medfinansier.

Ersättningsberättigade åtgärder i ett projekt kan utföras av anställd inom Svenska kyrkan (villkor 27 Rekvirering). Nedlagd tid ska styrkas med timrapporter undertecknad av arbetsgivaren. Ett schablonpåslag för indirekta kostnader om 10 procent får göras. Schablonpåslaget gäller både när lönekostnader tas upp som kostnader och när de avser medfinansiering av ett nationellt projekt.

Ersättningen täcker inte kostnaderna för mervärdesskatt om medelsförvaltaren är momsregistrerad.

Rekvisitioner skickas som en PDF via epost till e-postadress;

kunskapsutveckling.kulturarv@svenskakyrkan.se

Rekvisitionen ska märkas enligt följande:

I fältet *Er referens* anges 119610-2120

På annan plats anges projektets namn, diarienumret FKAE samt referens Christina Persson.

Rekvisitionsadress:

Trossamfundet Svenska kyrkan

Fack 95800009

Box 15018

750 15 Uppsala

Betalningsvillkor är 30 dagar netto efter att erhållen rekvisition och underlag har kunnat godkännas för utbetalning. Inga fakturaavgifter får debiteras. Ev. dröjsmålsränta ska debiteras i enlighet med svensk lag.

8. Äganderätt och upphovsrätt

Trossamfundet har rätt till en i tiden obegränsad, full och oinskränkt nyttjanderätt vad avser resultatet av projektet för bland annat tillgängliggörande av detta till allmänheten. Det åligger projektansvarig medelsförvaltare att genom projektet klarera rättigheter med respektive upphovsperson avseende allt material som omfattas av projektet.

9. Spridning av resultat/Publicering

Projektledaren och övriga projektmedarbetare är skyldiga att offentliggöra och ställa projektresultat och vetenskapliga rapporter till allmänt förfogande att användas fritt.

Resultat av de nationella projekten kommer att tillgängliggöras, i oförändrat skick, för övriga enheter inom Svenska kyrkan samt för allmänheten. Tillgängliggörande av resultatet kan ske genom publicering, men inte uteslutande, på Svenska kyrkans hemsida och genom utskick av nyhetsbrev.

Båda parter är skyldiga att vid spridning av resultatet ange att framtagandet har delfinansierats med kyrkoantikvarisk ersättning samt där det är möjligt på ett korrekt och tydligt sätt ange Svenska kyrkans logotyp tillsammans med upphovspersonernas namn.

10. Etik och Hållbarhet

Svenska kyrkan har en uppförandekod för leverantörer som anger de minimikrav Svenska kyrkan ställer gällande etik samt hållbar social, miljömässig och ekonomiska utveckling. Dessa krav gäller även för de nationella projekt som finansieras med kyrkoantikvarisk ersättning. Uppförandekoden är en del av beslutskontraktet och bifogas i sin helhet till beslutskontraktet och ska signeras samtidigt som beslutskontraktet.

11. Ansvar vid fel eller brist

Vardera parten ansvarar för de direkta skador som de orsakar den andra parten genom brott mot beslutskontraktet eller genom vårdslöshet. Utebliven vinst och andra indirekta skador, såsom exempelvis utebliven förväntad besparing eller förlorad goodwill, ersätts inte. Parts ansvar under beslutskontraktet är per år begränsat till ett maximalt skadeståndsbelopp motsvarande ett hundra (100) % av den totala KAE som betalats och beräknas betalas av Trossamfundet för projektet i enlighet med beslutskontraktet. Ansvarsbegränsningarna i denna punkt ska inte gälla för skador som orsakats uppsåtligt eller av grov vårdslöshet. Ansvarsbegränsningarna ska inte heller gälla för sådana skador

som orsakas genom brott mot sekretessåtagande (se punkt 12) eller intrång i tredje mans immateriella rättigheter.

Krav på skadestånd ska framställas skriftligen snarast efter det att skadan eller förlusten upptäckts för att kunna medföra rätt till ersättning.

12. Hantering av personuppgifter

Medelsförvaltaren kommer inte att behandla personuppgifter för Trossamfundets räkning. Om fullgörandet av beslutskontraktet förutsätter att medelsförvaltaren, efter beslutskontraktet har ingåtts, kommer att hantera personuppgifter för Trossamfundets räkning ska ett personuppgifts-biträdesavtal undertecknas och bifogas beslutskontraktet.

13. Sekretess

Part förbinder sig att inte utan den andra partens samtycke till tredje man lämna ut uppgifter om den andra partens affärs- eller driftsförhållanden som part har fått kännedom om i samband med genomförandet av projektet i enlighet med beslutskontraktet. Part ska genom tystnadspliktsförbindelse med personal eller andra lämpliga åtgärder se till att sekretess enligt ovan iakttas även av anställda och av anlita underleverantör samt dess anställda. Skyldighet att iakttä sekretess enligt denna punkt gäller inte när part enligt lag eller kyrkoordning är skyldig att lämna ut en uppgift.

14. Förtida uppsägning

Trossamfundet har rätt att, genom skriftligt meddelande, säga upp beslutskontraktet om medelsförvaltaren är på sådant obestånd att medelsförvaltaren inte kan förväntas fullgöra sina åligganden enligt beslutskontraktet eller om medelsförvaltaren på ett väsentligt sätt brister i sina åligganden enligt beslutskontraktet i övrigt eller avseende projektet och om rättelse inte sker utan dröjsmål efter skriftlig erinran, under förutsättning att underlåtenheten är av väsentlig betydelse.

15. Varumärken

Reklam, artiklar, pressmeddelanden eller meddelanden innehållande Trossamfundet eller medelsförvaltaren i full eller förkortad form eller logotyper vilka riktar sig till tredje man ska i förväg skriftligen godkännas av motparten.

16. Tvist

Tvister avseende tillämpning eller tolkning av beslutskontraktet med tillhörande bilagor ska i första hand avgöras genom förhandlingar mellan parterna, i andra hand avgöras av svensk domstol med tillämpning av svensk rätt.

Sammanfattning och beslut

Kyrkostyrelsens arbetsutskott har beslutat

- att ur den nationella ramen för 2022 fördela 907 913 kronor till tre ettåriga nationella kunskapsutvecklingsprojekt, enligt beslutsunderlag nedan.
- att ur den nationella ramen för 2023 fördela 4 574 000 kronor i kyrkoantikvarisk ersättning till tre nationella kunskapsutvecklingsprojekt, enligt beslutsunderlag nedan.
- att fastställa utökade villkor för de nationella kunskapsutvecklingsprojekten för ramår 2022 och 2023.
- att delegera till generalsekreteraren att - i enlighet med villkor 25 i de av kyrkostyrelsen fastställda villkoren för kyrkoantikvarisk ersättning - bevilja ett års förlängd dispositionstid och att vid behov omfördela beviljade nationella projekt mellan ramår.

Bakgrund

Svenska kyrkans långsiktiga strategi för nationell kunskapsutveckling inom det kyrkliga kulturarvet

Kyrkostyrelsen fattade 2019 beslutet att för varje ramår fördela 1 % av den kyrkoantikvariska ersättningen till den nationella ramen under fördelningsperioden 2021–2025. Målet är att den nationella ramen ska bidra till att uppfylla övergripande behov av generell kunskapsutveckling för det kyrkliga kulturarvet. Enligt villkor 10 i *Villkor för kyrkoantikvarisk ersättning version 2.0* får ersättning beviljas till generella eller riktade nationellt angelägna kunskapsunderlag, så kallade nationella projekt. Projekten ska syfta till att ta till vara och tillgängliggöra de kulturhistoriska värdena hos de kyrkliga kulturminnena, och bidra till en långsiktig strategisk och vetenskaplig grundad kunskapsutveckling inom det kyrkliga kulturarvsområdet. Projekten ska följa *Nationellt program för kunskapsutveckling inom det kyrkliga kulturarvet*, som antogs av kyrkostyrelsen 2019. I programmet definieras fyra strategiska områden och de utmaningar och möjligheter Svenska kyrkan i framtiden står inför beskrivs utförligt.

Regeringens syn på kunskapsuppbyggnad finansierad med kyrkoantikvarisk ersättning

I skrivelsen *Det kyrkliga kulturarvet (rskr 2018/19:122)*, som beslutades av riksdagen som ett resultat av kontrollstationen 2019, tar regeringen upp de utvecklingsinsatser som finansierats med kyrkoantikvarisk ersättning. Som regeringen skriver ska ersättningen i huvudsak användas till kulturhistoriskt motiverade kostnader i anslutning till vård och underhåll av de kyrkliga kulturminnena. Vissa övergripande utvecklingsinsatser kan dock enligt regeringen ses som kulturhistoriskt motiverade kostnader eftersom de är en direkt förutsättning för en rationell och effektiv förvaltning av de kyrkliga kulturminnena. För förvaltningen är det centralt att det finns bredare historisk kunskap om det kyrkliga kulturarvets omfång, uppkomst, bruk och sammanhang. Att denna typ av kunskap förvaltas och att fortsatt kunskapsutveckling på vetenskaplig grund sker är enligt regeringen nödvändigt för en långsiktigt hållbar förvaltning av de kyrkliga kulturminnena.

Regeringen framhåller att det är angeläget att både metodutvecklingsprojekt och bredare historisk kunskapsuppbyggnad kan vidareutvecklas i samverkan mellan Svenska kyrkan, myndigheterna på kulturmiljöområdet, forskningsfinansiärer, universitet och högskolor. De åtgärder som finansieras av kyrkoantikvarisk ersättning ska genomföras utifrån gedigen historisk kunskap och i förvaltningen ska huvudmannen kunna dra nytta av den senaste kunskapen om sådant som till exempel underhålls- och konserveringsmetoder. Därmed kan kunskapsuppbyggnad och metodutveckling av detta slag anses vara direkt motiverad av de åtaganden som följer av 4 kap. kulturmiljölagen.

I skälen för regeringens bedömning görs vissa förtydliganden då det gäller projekt som ingår som en del av bredare projekt som även innefattar inomkyrkliga frågor, till exempel om strategisk verksamhetsutveckling eller Svenska kyrkans bruk av kyrkobyggnader. Den avgränsade del som syftar till det övergripande målet att vårda de kyrkliga kulturminnena bör enligt regeringen kunna finansieras med kyrkoantikvarisk ersättning. Det handlar, enligt Svenska kyrkans mening, om projekt eller delar av projekt som tydligt främjar en syn på kulturarvet som resurs för kyrka och samhälle och som därmed skapar incitament för ett långsiktigt bevarande. Den kyrkoantikvariska ersättningen ska enligt villkor 14 inte användas till kostnader som Svenska kyrkan själv ska bära i form av löpande förvaltning, för allmän kompetensutveckling, administration, löpande tjänster och till att bedriva verksamhet.

Utlisning och beredning

Under perioden november-februari görs varje år en utlysning då både kyrkliga enheter och organisationer utanför Svenska kyrkan har möjlighet att ansöka om kyrkoantikvarisk ersättning för projekt som leder till nationell kunskapsutveckling. För att uppnå en hög nytta och kvalitet för både Svenska kyrkan och det omgivande samhället är ett viktigt mål att de nationella kunskapsutvecklingsprojekten utförs tillsammans av flera parter som företräder olika organisationer och verksamheter. Vidare ska projektens resultat tillgängliggöras brett och utan vinstintresse.

I enlighet med detta har nedanstående bedömningskriterier tagits fram. Projekten ska

- bidra till en nationellt relevant kunskapsuppbyggnad om de kyrkliga kulturminnena som motsvarar villkoren för kyrkoantikvarisk ersättning,
- ha en hög tillämpbarhet för de förvaltande enheterna och
- svara mot statens målsättning att Svenska kyrkan i samverkan med andra bedriver kunskapsuppbyggnad och metodutveckling inom kulturarvsområdet.

Enheten för kulturarvsstöd vid avdelningen för fastigheter, kulturarv och service samordnar arbetet med nationella kunskapsutvecklingsprojekt, tillsammans med en beredningsgrupp utsedd av generalsekreteraren. Ledamöterna granskar varje projektansökan och diskuterar vid beredningsgruppens möten projektens relevans och prioritet med utgångspunkt i målen för den nationella kunskapsutvecklingen och bedömningskriterierna enligt ovan. Ett förslag till fördelning med motiveringar sammanställs av beredningsgruppen.

Enheten för kulturarvsstöd har möjligheter att initiera och delta i projekt i en mindre omfattning om det bedöms att behov finns. Beredningsgruppen tar del även av dessa ansökningar och har möjlighet att komma med synpunkter på projektens relevans. Enheten för kulturarvsstöd ansvarar för att motivera de egeninitierade projektens prioritet i beslutsförslaget.

Vid utlysningen inför ramår 2023 inkom tolv ansökningar, en förstudie och elva nya kunskapsutvecklingsprojekt. Enheten för kulturarvsstöd vid nationell nivå är huvudsökande för

projektet *Svenska kyrkans kulturarv - forskningsöversikt 2015–2022* samt *Skyddsaspekter på kyrkligt kulturarv vid höjd beredskap och krig*. Totalt omfattar ansökningarna 11 miljoner i kyrkoantikvarisk ersättning. Det överskrider den nationella ramen för 2023 som omfattar 4 574 tkr. På grund av att den nationella ramen för 2022 inte fördelades ut i sin helhet finns det disponibla medel (totalt 3 286 tkr) kvar att bevilja till ettåriga projekt som genomförs år 2023, vilket beredningsgruppen tagit fasta på i förslaget till fördelning.

Inkomna yttranden och beredningsgruppens sammanvägda bedömning

Riksantikvarieämbetet ska enligt 4 kap. 16§ kulturmiljölagen ges tillfälle att yttra sig över fördelningen av kyrkoantikvarisk ersättning i landet. Riksantikvarieämbetets yttrande inkom till kyrkokansliet 22 september 2022. Förslaget till fördelning skickas även till stiftens för kännedom och eventuella synpunkter. Härnösands stift inkom med yttrande 20 september 2022.

Riksantikvarieämbetets förtydligar att deras granskning utgår från myndighetens överinseendeuppdrag där utgångspunkten är vetenskaplig kvalitet samt reglering kring den kyrkoantikvariska ersättningens användning i 4 kap kulturmiljölagen och föreskrifterna för kyrkliga kulturminnen KRFS 2012:2. I sitt yttrande har Riksantikvarieämbetet delvis gjort andra prioriteringar avseende vilka projekt som bör beviljas. Beredningsgruppen har tagit de argument som framförs under övervägande och redovisar synpunkterna för respektive projekt nedan. Beredningsgruppens sammanvägda bedömning och förslag till fördelningsbeslut utgår från principen att de projektansökningar som både bedöms vara av hög kvalitet och mest angelägna och relevanta för Svenska kyrkans arbete med att bevara, använda och utveckla det kyrkliga kulturarvet prioriteras.

Riksantikvarieämbetet lyfter en kommentar av generell karaktär gällande beredningsgruppens bedömningar att avslå de tre ansökningar som rör begravningsplatser med hänvisning till § 1G *Villkor för kyrkoantikvarisk ersättning 2.0*. Enligt detta villkor ska kyrkoantikvarisk ersättning inte beviljas för vård- och underhållsåtgärder på begravningsplatser i de fall kostnader kan täckas med begravningsavgiften. Handboken 2.0 förtydligar att kyrkoantikvarisk ersättning kan komma i fråga för generella kunskapsunderlag utan direkt samband med begravningsverksamhetens förvaltningsansvar, exempelvis mer övergripande regionala eller nationella underlag, eller historiska sammanställningar som inte är framtagna för att ligga till grund för en kulturhistorisk bedömning i vård- och underhållsplan.

Riksantikvarieämbetet har i sitt yttrande framfört att två av ansökningarna som berör begravningsplatser har karaktär av generella kunskapsunderlag och att inget tyder på att projekt av detta slag skulle ges finansiering med begravningsavgift, det vill säga att staten redan med andra medel än kyrkoantikvarisk ersättning har möjlighet att finansiera dem. Beredningsgruppen har hört Riksantikvarieämbetets generella synpunkt, vilket fått betydelse för beviljande av medel till ett av de projekt som berör begravningsplatsernas kulturarv.

Projektansökningar som beviljas ersättning på ramår 2023

Nationell databas över kyrkornas boksamlingar

Sammanfattning

Nytt projekt inom kunskapsutvecklingsområde 4 *Användning och tillgängliggörande av det kyrkliga kulturarvet*. Huvudsökande: Linköpings stift. Medsökande: Linköpings universitetsbibliotek och Skara stift. Total kostnad: 1 253 064 kr. Ansökt KAE: 1 002 451 kr. Ansökt ersättningsnivå: 80%.

Projektet avser utveckla och anpassa den redan befintliga databas över kulturhistoriskt värdefulla böcker i kyrkorna i Linköpings stift, som byggts upp vid Linköpings universitetsbibliotek, med målet att kunna lägga till bokinventeringar genomförda i andra stift i databasen. Data från inventeringarna utförda i Skara, Strängnäs, Stockholms och Växjö stift kommer att infogas i databasen under projekttiden. Vidare kommer projektet att fastställa en bibliografisk standard som är anpassad till en infrastruktur för digital publicering. Den blir användbar för de stift som ännu inte genomfört inventeringar och kommer att underlätta samordning och infogande av kommande inventeringar i databasen.

Motivering

Projektets långsiktiga mål, att samordna och tillgängliggöra resultat från bokinventeringar i kyrkor i en gemensam kanal och göra detta kulturarv allmänt åtkomligt i sin helhet, bedöms av beredningsgruppen värdefullt för en grupp av kyrkliga inventarier som varit föga uppmärksammas av både Svenska kyrkan och kulturmiljövården. Det är positivt att data som samlats in i samtliga genomförda stiftsinventeringar infogas i databasen och att projektet utvecklar modeller för hur data i framtida bokinventeringar smidigt ska kunna infogas. Att databasen kommer att förvaltas av ett universitetsbibliotek borgar för god tillgänglighet och en långsiktig lagringskapacitet som gynnar både allmänheten och Svenska kyrkan och innebär att materialet lättare kan uppmärksammas också av forskare. Databasen ersätter inte det nationella inventarieregistret Sacer utan är ett komplement som ger möjligheter att lagra data som inte inryms i Sacer. Projektet förbättrar förutsättningarna att bevara detta kyrkliga kulturarv genom att stärka medvetenheten om böckernas kulturhistoriska värden. Församlingarnas möjligheter att rätt prioritera, bedöma och bevara denna del av det kyrkliga kulturarvet bedöms genom projektet öka. Riksantikvarieämbetet tillstyrker ansökan.

Beslut

Bifall 1 002 451 kr. Föreslagen ersättningsnivå uppgår till 80 %.

Kvalitetssäkring av konserveringsarbeten inom Svenska kyrkan

Sammanfattning

Nytt projekt inom kunskapsutvecklingsområde 2 *Utveckling av konservering, hantverk och material inom kyrkliga kulturarv*. Huvudsökande: Nordiska konservatorsförbundet Sverige (NFK-S). Medsökande: Göteborgs universitet, institutionen för kulturvård och Kyrkans fastighetssamverkan

Stockholm (KFS). Total kostnad: 1 800 282 kr. Ansökt KAE: 1 447 427 kr. Ansökt ersättningsnivå: 80%

Nordiska konservatorsförbundet Sverige har efter förra årets avslag inkommit med en bearbetad projektansökan avseende ett projekt som ska utreda processerna kring hur konserveringsarbeten inom Svenska kyrkan beställs, upphandlas, utvärderas och kvalitetssäkras. Målet är att förbättra förutsättningarna för konserveringsarbeten av de kyrkliga kulturminnena genom att utreda och ge förslag till hur en hållbar, likvärdig process kan utformas. I processen är såväl församlingar, konservatorer, tillståndsgivande myndigheter som stift involverade. För att få frågorna allsidigt belysta och åtgärderna som tas fram realiserbara kommer projektet engagera en bred referensgrupp där både församlingar, pastorat, stift, Riksantikvarieämbetet, länsstyrelser, konservatorer, hantverkare ges möjlighet att delta.

Motivering

I projektets problemformulering identifieras behov hos både ägare och beställare av konserveringsarbeten, tillståndsgivande myndigheter och praktiserande konservatorer. Beredningsgruppen bedömer att området är angeläget att närmare kartlägga och utreda för samtliga berörda. Projektets förslag till upplägg bedöms vara passande för ändamålet. Beredningsgruppen bedömer att projektet har möjligheter att bidra till en god praktik i framtida arbete.

Riksantikvarieämbetet har i sitt yttrande bifallit projektet. Härnösands stift har i sitt yttrande över projektet bedömt det som lovvärt, men menar att en av de medsökande parterna är olämplig för uppdraget och riskerar att på ett inte önskvärt sätt dra nytta av sin medverkan.

Beredningsgruppen understryker vikten av en väl sammansatt referensgrupp för att få ett tillräckligt tillförlitligt kunskapsunderlag och en omvärldsanalys som omfattar hela landet, små och stora församlingar och pastorat samt stift och länsstyrelser. Den medsökande part som Härnösands stift hänvisar till i sitt yttrande har lång och omfattande erfarenhet av att beställa konserveringsarbeten. Denna bör dock kunna kompletteras med andra beställare, för att få en mer allsidig bild. Detta kommer att förtydligas i det beslutskontrakt som upprättas med projektet.

Beredningsgruppen anser att det är viktigt att de medverkande i projekt och referensgrupp får möjlighet att belysa och förtydliga sina förutsättningar och möjligheter utan att det finns några förväntningar på att förslagen till åtgärder i förväg ska godkännas. Det är angeläget att projektet resulterar i en leverans av väl förankrade förslag men det är upp till de berörda parterna, det vill säga Svenska kyrkan och berörda myndigheter, att efter projektets slut ta ställning till förslagen och en eventuell implementering.

Beslut

Bifall 1 447 427 kr. Föreslagen ersättningsnivå uppgår till 80%

Virke för framtida förvaltning av kyrkobyggnader

Sammanfattning

Nytt projekt inom kunskapsutvecklingsområde 2 *Utveckling av konservering, hantverk och material inom kyrkliga kulturarv*. Huvudsökande: Hantverkslaboratoriet Göteborgs universitet. Medsökande:

Växjö stift, Karlstad stift. Total kostnad: 3 061 630 kr. Ansökt KAE: 2 388 071. Ansökt ersättningsnivå: 78%.

Projektet avser utveckla strategier och metoder för att långsiktigt säkerställa tillgången på kvalitativt virke och trämaterial för restaureringsändamål inom den kyrkliga förvaltningen. En viktig del i detta är en utvecklad samverkan mellan kyrkans egendomsförvaltningar och pastorats/församlingars fastighetsförvaltningar med syfte att i högre grad använda kyrkans egen skog. En metod som kommer användas är att inventera och beräkna hur stora volymer specialvirke som Svenska kyrkan behöver i framtiden. I detta ingår att undersöka förekomsten av lövträ i det historiska kyrkobygandet eftersom det här kan finnas en underutnyttjad potential. Projektet ska utveckla handledningar som stödjer förvaltarna i att beställa virke med rätt kvalitet utifrån användningsområde, samt handledningar som beskriver tillverkning av exempelvis spån och brädor av inhemskt lövträ. I projektet involveras trähantverkare, materialleverantörer och andra skogsägare och skogsentreprenörer med intresse att avsätta och leverera skog för det kyrkliga kulturarvets behov.

Motivering

Beredningsgruppen anser att projektet har god potential att öka Svenska kyrkans församlingars möjligheter att i framtiden vårda och underhålla de kyrkliga kulturminnena så att kulturhistoriska värden kan bevaras. En bred samverkan mellan universitet, hantverksföretag, egendomsförvaltning, stift och församlingar ger goda möjligheter att nå fram till realistiska, genomförbara resultat och förankra dessa brett. Beredningsgruppen bedömer att projektet har potential att bli en förebild för andra initiativ där kulturmiljövården, skogsbruket och naturvården samverkar och där Svenska kyrkan kan vara en part.

Riksantikvarieämbetet avstyrker projektet med argumentet att utgångspunkterna inte är tillräckligt väl underbyggda gällande den historiska användningen av lövträslag i kyrkomiljöer. Ett bidragande argument är att det inte finns tillräcklig kunskap om lövträslagens tekniska egenskaper. Enligt Riksantikvarieämbetet bör dessa delar utredas först. Vidare önskar Riksantikvarieämbetet att projektet ska utreda behov och möjlighet till uttag av specialvirke med känd kulturhistorisk relevans, såsom rak- och tätvuxna furor.

Ett skäl till att beredningsgruppen prioriterat projektet är att det avser inventera och sammanställa Svenska kyrkans volymbehov av olika träslag och virkeskvaliteter. I detta ingår bedömningar av behoven av kvaliteter och volymer för fura, ek och gran, precis som Riksantikvarieämbetet efterfrågar. För att inte osäkerhet ska råda föreslår beredningsgruppen ett förtydligande villkor kring detta i beslutskontraktet. När det gäller frågan om förekomsten av lövträ anser beredningsgruppen att kunskapen om att lövträ historiskt har använts har ökat genom stiftsprojekt från olika delar av landet. Beredningsgruppens bedömer att tillräckligt underbyggda fakta finns för att lövträslag ska vara relevanta att undersöka i projektet.

Projektet har en omfattande budget och ansöker om en hög summa kyrkoantikvarisk ersättning i förhållande till de disponibla nationella medlen. Beredningsgruppen föreslår därför en lägre ersättningsnivå. Beredningsgruppen är medveten om att genomförande och leveranser i viss utsträckning behöver justeras och anpassas i förhållande till detta, om de sökande inte hittar ytterligare finansierare. I beslutskontraktet justeras detta i samråd mellan den huvudsökande och Svenska kyrkan utifrån målsättningen att projektets mål i det väsentliga ska uppnås.

Beslut

Bifall 2 124 122 kr. Föreslagen ersättningsnivå uppgår till 69%.

Projektansökningar som beviljas ersättning från restmedel på ramår 2022

Svenska kyrkans kulturarv – Forskningsöversikt 2015 – 2022

Sammanfattning

Nytt projekt inom kunskapsutvecklingsområde 1 *Kyrklig kulturarvsförvaltning*. Huvudsökande: Svenska kyrkan, enheten för kulturarvsstöd vid kyrkokansliet. Medsökande: Göteborgs universitet, institutionen för kulturvård. Total kostnad 444 019 kr. Ansökt KAE 328 574 kr. Ansökt ersättningsnivå: 74%

Projektet avser resultera i en rapport som redogör för den forskning och kunskapsutveckling om Svenska kyrkans kulturarv som producerats vid lärosäten och i andra akademiska miljöer under åren 2015–2022. Analysen över det sammanställda materialet ska innefatta en reflektion över dess innehållsmässiga fokus och omfattning samt ge en bild av graden av forskningsaktivitet vid de olika institutionerna, samt om möjligt peka på relevanta kunskapsluckor.

Motivering

Vikten av en vetenskapligt grundad kunskap om de kyrkliga kulturminnena historia och förvaltningsmässiga förutsättningar lyfts fram i den senaste regeringsskrivelsen om det kyrkliga kulturarvet (rskr. 2018/19:122). Inventeringen och analysen ska ge en aktuell bild av de frågor, metoder och perspektiv som kännetecknar forskning och kunskapsutveckling. Rapporten ska kunna användas vid en eventuell revidering av *Nationellt program för kunskapsutveckling inom det kyrkliga kulturarvet* samt stimulera till fortsatt samverkan mellan olika kunskapsinstitutioner. Riksantikvarieämbetet tillstyrker ansökan.

Beslut

Bifall 328 574 kr. Föreslagen ersättningsnivå uppgår till 74%.

Skyddsaspekter på kyrkligt kulturarv vid höjd beredskap och krig

Sammanfattning

Nytt projekt inom kunskapsutvecklingsområde 1 *Kyrklig kulturarvsförvaltning*. Huvudsökande: Svenska kyrkan, enheten för kulturarvsstöd vid kyrkokansliet. Medsökande: Uppsala universitet, institutionen för kulturvård. Total kostnad 527 412 kr. Ansökt KAE: 493 813 kr. Ansökt ersättningsnivå: 82%.

Syftet med projektet är att utifrån den lokala förvaltarens perspektiv ge en aktuell bild av hur religiöst kulturarv kan påverkas av väpnade konflikter. Med utgångspunkt från tillämpliga regelverk i Sverige ska studien ta fram rekommendationer om hur ett delat ansvar mellan myndigheterna och Svenska

kyrkans olika nivåer kan och bör se ut vid höjd beredskap och väpnad konflikt. Studien ska också peka på lämpliga åtgärder som den lokala förvaltaren kan vidta för att minimera riskerna för det kyrkliga kulturarvet.

Motivering

För närvarande pågår i Sverige på bred front ett arbete med att stärka totalförsvaret, med anledning av den säkerhetspolitiska utvecklingen. I detta arbete har Försvarmakten och myndigheterna utpekade ansvar, men också vissa delar av civilsamhället. Svenska kyrkans och kulturmiljövårdens bevarandearbete är beroende av aktuella riskanalyser samt förebyggande åtgärder för att möta dem. Det finns sedan länge relevanta konventioner och bestämmelser angående kyrkliga kulturminnen vid höjd beredskap och krig, men de har aldrig behövt prövas praktiskt.

Riksantikvarieämbetet avstyrker ansökan och menar att frågeställningen visserligen är aktuell och har koppling till förvaltningsmässiga aspekter reglerade i kulturmiljölagen, men att planera för beredskapsåtgärder för de kyrkliga kulturminnenas vård och underhåll är entydigt Svenska kyrkans ansvar, och borde redan vara genomfört.

Beredningsgruppen menar att ansökan pekar på väsentliga kunskapsluckor då det gäller de kyrkliga kulturminnenas skydd vid väpnad konflikt. Ansökan avser inte att klargöra förutsättningarna för det som entydigt är Svenska kyrkans ansvar, det vill säga att vid höjd beredskap och väpnad konflikt ha kapacitet att vårda och underhålla de kyrkliga kulturminnena. Det kunskapsunderlag som projektet ska ta fram syftar till att ge underlag för principiella frågeställningar om hur hoten mot religiöst kulturarv i väpnad konflikt kan se ut samt att ge konkreta rekommendationer om hur församlingarnas kan bedriva ett förebyggande säkerhetsarbete i relation till denna hotbild. Det finns åtskilliga praktiska frågor som befinner sig mellan samhällets åtagande att genom utmärkning och undanförelse skydda kyrkliga kulturminnen respektive vad församlingen kan göra för att på plats minimera skada. Projektet ska ge underlag för Svenska kyrkan och berörda myndigheter att genom vägledning och utbildning föra ut aktuell och relevant kunskap till församlingar/pastorat, samt också kunna ligga till grund för fortsatt arbete och fördjupad samverkan.

Beslut

Bifall 432 378 kr. Föreslagen ersättningsnivå uppgår till 82 %.

Gravvårdar i trä

Sammanfattning

Nytt projekt inom kunskapsutvecklingsområde 1. *Kyrklig kulturarvsförvaltning*. Huvudsökande: Jamtli museum. Medsökande: Åre pastorat. Total kostnad: 155 502 kr. Ansökt KAE: 85 526 kr. Ansökt ersättningsnivå: 55%

Projektets mål är att ta fram en vägledning om vård och underhåll för att bevara gravvårdar i trä så att deras kulturhistoriska värde bibehålls. Vägledningen riktar sig till gravrättsinnehavare och kyrkogårdsförvaltningar. Projektet genomförs som en fallstudie där inventering och dokumentation av trägravvårdar på samtliga kyrkogårdar i Jämtlands län ingår. Det insamlade materialet analyseras beträffande likheter och skillnader i form och utseende, de olika kyrkogårdsförvaltningarnas historiska

hantering av trägravvårdarna samt deras bevarandegrad i förhållande till äldre fotografier och gravkartor.

Motivering

Projektet uppmärksammar betydelsefulla frågor om det framtida bevarandet av ett hotat bestånd gravvårdar som genom både en historiskt lägre status och materialanvändning riskerar att försvinna. Detta motiverar att ett kunskapsunderlag tas fram med syfte att öka kunskaperna och ge övergripande råd och rekommendationer kring dokumentation och värderingar. Att fallstudien undersöker en avgränsad region i landet bedöms inte vara en nackdel, resultaten kan vara användbara över hela landet.

Projektet gränsar dock nära mot begravningsverksamhetens förvaltningsansvar. Riksantikvarieämbetet anser att det inte finns något som tyder på att ett projekt av detta slag skulle ges finansiering med begravningsavgiften. Projektets generella betydelse för vård och underhåll av kyrkliga kulturminnen är viktig enligt Riksantikvarieämbetet, som också framhåller att Kulturmiljölagen inte utgör ett hinder för att använda kyrkoantikvarisk ersättning på begravningsplatser. Mot bakgrund av Riksantikvarieämbetets bedömning föreslås att projektet beviljas.

Beslut

Bifall 85 526 kr. Föreslagen ersättningsnivå uppgår till 55%.

Projektansökningar som ges avslag

Kristi gravskulpturen – kulturarv i dramatisk gestaltning

Sammanfattning

Förstudie inom kunskapsutvecklingsområde 4 *Användning och tillgängliggörande av det kyrkliga kulturarvet*. Huvudsökande: Hälsinglands museum. Medsökande: Stockholms universitet institutionen för kultur och estetik. Total kostnad: 330 228 kr. Ansökt KAE: 200 000 kr. Ansökt ersättningsnivå: 61%.

Förstudien avser att undersöka hur användningen av de medeltida Kristigravskulpturerna i medeltidens passionsspel kan utgöra underlag för att utveckla en förnyad dramatisering och kulturarvsförmedling av skulpturerna. Ett mål är att kyrkor och museer ska samverka på ett nytt sätt och bidra till att förnya kunskapsförmedlingen kring ett bortglömt kyrkligt och sceniskt drama med historiska rötter. Förstudien ska bilda underlag för ett projekt där målgruppen breddas till att bestå av kyrko- och museibesökare.

Motivering

Beredningsgrupper anser att beskrivningarna av förstudiens genomförande, teori och metod, kunskapsöversikt, relevans samt resultat är alltför kortfattade och diffusa vilket gör förstudiens potential svårbedömd. Det framgår inte i ansökan hur många Kristigravskulpturer som finns bevarade

i Sverige och var de finns, vilket för Svenska kyrkans del kan göra projektets resultat svåra att tillämpa. Högre krav måste ställas på beskrivningarna i ansökan för att kunna bedöma dess förmåga att bidra till och vara relevant för Svenska kyrkans kulturarvsarbete för både församlingar, stift och nationell nivå. Riksantikvarieämbetet avstyrker ansökan med kommentaren att projektet saknar koppling till vård och underhåll av kyrkliga kulturminnen.

Beslut

Avslag.

Kalk i Dalarna

Sammanfattning

Nytt projekt inom kunskapsutvecklingsområde 2 *Utveckling av konservering, hantverk och material inom kyrkliga kulturarv*. Huvudsökande Dalarnas museum. Medsökande Balksten byggnadsvård, Uppsala universitet institutionen för kulturvård. Total kostnad: 396 709 kr. Ansökt KAE: 297 532 kr. Ansökt ersättningsnivå: 75%.

Projektets syfte är att skapa ett kunskapsunderlag som kan nyttjas i planering och utförande av långsiktigt underhåll på murade kyrkobyggnader. En bas av referensmaterial ska byggas upp genom materialanalyser av äldre mur- och putsbruk från ett antal objekt i Dalarna, en kartläggning av Dalarnas traditionella, lokala kalkproduktion samt provbränning av kalksten från Dalarna för att få kunskap om det färskas brukets egenskaper. Projektets mål är att detta ska möjliggöra en framtida produktion av kalk anpassad för specifika, intressanta objekt. Det kan på sikt bidra till att ge långsiktigt hållbara konstruktioner och fasader när underhållsåtgärder bättre kan anpassas till objekten. I projektbeskrivningen refereras till att liknande kartläggningar har utförts i flera andra landskap.

Motivering

Beredningsgruppen bedömer att projektet i första hand är relevant för kunskapsuppbyggnaden om lokal kalk i Dalarna enligt det beskrivna upplägget. Det är vidare en brist att inga kyrkliga enheter formellt deltar och att det inte framgår hur många kyrkor eller kyrkomiljöer som ska undersökas.

Riksantikvarieämbetet anser projektet vara ett av de mest prioriterade och tillstyrker ansökan. Beredningsgruppen delar bedömningen att projektet är relevant för bevarandet av det omfattande kyrkliga murade byggnadsbeståndet, men menar att det för Svenska kyrkans del är önskvärt med en tydligare kyrklig medverkan samt specifikation kring hur många kyrkor eller kyrkomiljöer som avses ingå i studien. Det ökar förutsättningarna att projektresultaten tillgodoser behov inom Svenska kyrkans förvaltning. Det regionala undersökningsområdet behöver i sig inte vara en nackdel för en studie som denna, precis som Riksantikvarieämbetet framhåller. Men eftersom liknande undersökningar har gjorts i andra delar av landet efterfrågar beredningsgruppen en tydligare bild av kunskapsöverföringen av resultaten till detta projekt.

De bristande motiveringarna till hur projektets resultat blir allmängiltiga för flertalet lokala kyrkliga enheter gör tillsammans med ovan angivna skäl att projektet inte prioriteras. Projektet skulle antingen kunna genomföras som ett stiftsprojekt som fokuserar på lokal kalkanvändning i Dalarna, eller omarbetas så att resultaten på ett tydligare sätt blir användbara nationellt. En kyrklig medverkan med tillhörande kommunikation och resultatspridning kan vara framgångsfaktorer för att nå tillämpbara resultat.

Beslut

Avslag.

Hållbara effektiva metoder för rengöring av textil

Sammanfattning

Nytt projekt inom kunskapsutvecklingsområde 2 *Utveckling av konservering, hantverk och material inom kyrkliga kulturarv*. Huvudsökande: Göteborgs universitet institutionen för kulturvård.

Medsökande: Riksantikvarieämbetet, Konservatorsateljén, Studio västsvensk konservering, Uppsala domkyrka, Svenska föreningen för textilkonservering. Total kostnad: 2 520 300 kr. Ansökt KAE: 1 865 022 kr. Ansökt ersättningsnivå: 74%.

Projektet syftar till att ta fram säkra, effektiva och miljömässigt hållbara metoder för rengöring av framför allt fläckar på kyrklig textil i lin, ull och silke. Projektet ska dels ta fram lämpliga testmetoder för att identifiera fläckar dels metoder för borttagning av särskilda fläcktyper inklusive rekommendationer kring lämpliga material och utrustning. Målgrupperna är textilkonservatorer och den personal som hanterar kyrkotextilierna till vardags. Projektet genomförs av en grupp personer, framför allt konservatorer, verksamma vid både universitet, kulturarvssektor och i Svenska kyrkan. Projektet förväntas bidra till en mer ändamålsenlig, vardaglig hantering av fläckar med minskade skador på textilier som följd. Kommunikation av resultat till Svenska kyrkan ska framför allt ske genom förmedlande av information på Svenska kyrkans hemsida och i en projektrapport.

Motivering

Projektet identifierar ett område som det finns behov att undersöka närmare för att hitta lämpliga metoder för åtgärder. Beredningsgruppen bedömer att det ur brukarnas synvinkel är särskilt angeläget att ge vägledning om vilka akuta åtgärder som kan och bör vidtas när en fläck uppstår i den dagliga verksamheten. Det finns emellertid en tonvikt i ansökan på kunskapsutveckling hos konservatorer. Beredningsgruppen anser att det är väsentligt att ytterligare involvera personer med konkret ansvar för kyrkliga textilier i församlingar och pastorat i projektets genomförande för att nyansera och konkretisera förvaltarnas behov. Det skulle få positiva effekter på både projektresultat, tillämpbarhet av resultat och kommunikationen av resultat mellan projektet och Svenska kyrkan. Riksantikvarieämbetet har avstått från att yttra sig om projektet eftersom myndigheten är medsökande.

Beslut

Avslag.

Digitala redskap i förvaltning och tillgängliggörande

Sammanfattning

Nytt projekt inom kunskapsutvecklingsområde 4 *Användning och tillgängliggörande av det kyrkliga kulturarvet*. Huvudsökande: Göteborgs universitet Centrum för digital humaniora. Medsökande: Lunds stift, Skara stift, Växjö stift. Total kostnad: 1 709 933 kr. Ansökt KAE: 1 367 946 kr. Ansökt ersättningsnivå: 80%.

I ansökan beskrivs projektet som ett pilotprojekt med målet att visa på möjligheterna att ta ett helhetsgrepp om hur digitala resurser kan användas samt hur digitalt material kan arkiveras och tillgängliggöras i den kyrkliga förvaltningen och samtidigt tillgängliggöras för allmänheten. Ytterligare mål är att utforska digitala metoder för att tillgängliggöra oåtkomliga delar av kyrkor. Incitament till projektet är avsaknaden av bra infrastruktur för att hantera, tillgängliggöra och framtidssäkra stora datamängder, samt en underutnyttjad potential att använda digitala redskap i förvaltning och förmedling. Projektet ska ta fram en digital plattform för interaktiv forskning av digitala 3D-dokumentationer, som avser både hantera lagring och tillgängliggörande. Inledningsvis kommer redan genomförda dokumentationsprojekt och resurser i Skara, Växjö och Lunds stift att inventeras. Materialet bildar bas för uppbyggnaden av plattformen. Vidare kommer några fallstudier i kyrkor genomföras för att dels utveckla kunskaper kring metoder att dokumentera och visualisera dolt kulturarv i kyrkobyggnader, dels visa dessa möjligheter i plattformen.

Motivering

Enligt beredningsgruppen har de sökande identifierat relevanta problem och möjligheter med digitala verktyg, men ansökan kunde med fördel ha koncentrerats till ett av målen. Det finns behov av att klargöra förutsättningar för digital lagring ur diverse aspekter och samtidigt konkretisera vilka möjligheter, men också krav, som ställs på digitala dokumentationer. I projektet ingår bland annat att identifiera långsiktiga lösningar för lagring i dialog med Riksantikvarieämbetet och Svensk Nationell Datatjänst. Det är oklart om det förutsätts att Svenska kyrkans nationella nivå blir ansvarig för att administrera den databas som projektet utvecklar om lösningar för långtidslagring inte uppnåts, samt vilka kostnader som då uppkommer. Det finns en risk att projektresultaten kan vara svåra att tillämpa för församlingarna eftersom de kräver en hög kompetens, precis som sökanden påpekar. Beredningsgruppen anser att de förvaltande enheternas förutsättningar och behov ytterligare skulle behöva konkretiseras och förtydligas i ansökan. Riksantikvarieämbetet bedömer också att projektets strävan att rationellt och enhetligt hantera och samordna digital information är angelägna frågor att lösa. De delar dock beredningsgruppens bedömning att oklarheter kring vem som ska ansvara för förvaltningen bör vara lösta på förhand och avstyrker ansökan.

Beslut

Avslag.

Handbok, kurs och instruktionsfilm för regelbunden skötsel av kulturgravvårdar i sten

Sammanfattning

Nytt projekt inom kunskapsutvecklingsområde 2 *Utveckling av konservering, hantverk och material inom kyrkliga kulturarv*. Huvudsökande: Linköpings stift. Medsökande: Litobiome AB. Total kostnad: 811 261 kr. Ansökt ersättningsnivå: 80 %.

Projektet syftar till att ta fram en handbok för att vårda kulturhistoriska gravvårdar av sten. Nya forskningsresultat utgör underlag för uppdaterade råd och riktlinjer om metoder som är anpassade för vård och underhåll av olika stenarter. Det är bland annat resultaten av projektet *Ren sten*, som projektledaren drivit, som kommer att användas. Ett mål är att implementera forskningsresultat i

församlingarnas förvaltning av kulturhistoriskt värdefulla gravvårdar. Utöver handboken ska en kurs för kyrkogårdspersonal arrangeras. Kursen ska filmas och en redigerad version blir tillsammans med handbok och ett kurskoncept projektets slutresultat och leverans.

Motivering

Det bedöms av beredningsgruppen angeläget att med utgångspunkt i ny forskning korrigera äldre riktlinjer och råd för underhåll av olika stenarter. Projektets upplägg och den tänkta leveransen av en handbok, kurskoncept och film är dock närmast att betrakta som åtgärder för kompetensutveckling. Den kyrkoantikvariska ersättningen får inte gå till allmän kompetensutveckling inom Svenska kyrkan och av detta skäl är det inte möjligt att bevilja kyrkoantikvarisk ersättning till projektet (villkor 14). Riksantikvarieämbetet delar bedömningen att projektets ansats är relevant och angeläget, men att flera av projektets moment har karaktären av kompetensutveckling. Enligt beredningsgruppen finns också en oklar gränsdragning mot begravningsverksamhetens förvaltningsansvar att ta ställning till.

Beslut

Avslag.

Kyrkogårdens gröna kulturarv 2.0

Sammanfattning

Nytt projekt inom kunskapsutvecklingsområde 3 *Klimat och miljö för långsiktigt bevarande av det kyrkliga kulturarvet*. Huvudsökande: Sveriges lantbruksuniversitet Institutionen för landskapsarkitektur, planering och förvaltning i Alnarp. Medsökande: Sveriges kyrkogårds- och krematorieförbund (SKKF), SLU Programmet för odlad mångfald, SLU Tankesmedjan Movium. Total kostnad: 1 277 218 kr. Ansökt ersättningsnivå: 73%

Projektet avser identifiera och kartlägga värdefullt växtmaterial på kyrkogårdar som bedöms vara en del av kyrkogårdens gröna kulturarv. Syftet är att undersöka möjligheten att bevara och använda värdefullt växtmaterial av specifika kyrkogårdssortiment på plats. Projektet ser också potential i att de strategier för bevarande som utvecklas kan möjliggöra recirkulation av växtmaterial från kyrkogårdar på andra sätt, exempelvis i genbanker.

Det beskrivs att projektet ska utmynda i leveransen av en arbetsmodell som har till syfte att väcka intresse och engagemang för det gröna kulturarvet som resurs för kunskap om biologisk mångfald och hållbarhet. Vidare ska en handledning i hur begravningsplatsernas historia kartläggs levereras. Modellen bygger på arbetsmetoder som har utarbetats av Programmet för odlad mångfald (POM) vid Sveriges lantbruksuniversitet (SLU). Vid inventeringen används metoden transdisciplinära fältstudier där en rad kunskapsområden och praktiker hörs och värderas i det omedelbara mötet med platsen. Projektet drivs framför allt i ett samarbete mellan enheter som tillhör SLU. I projektledningsgruppen deltar också Sveriges kyrkogårds- och krematorieförbund. Till projektet knyts en referensgrupp där bland annat några personer från kyrkogårdsförvaltningar deltar.

Motivering

Beredningsgruppen bedömer att de syften, mål och metoder som beskrivs i ansökan är intressanta för att öka kunskaperna om begravningsplatsernas gröna kulturarv. Ansökan brister dock i att beskriva

förvaltningsansvaret och regelverket som styr begravningsverksamheten vilket gör relevansen för Svenska kyrkan oklar.

Riksantikvarieämbetet anser att ambitionen att lyfta fram och tydliggöra kulturhistoriska värden hos medvetet gestaltad vegetation på begravningsplatser svarar mot ett behov och tillstyrker ansökan. De bedömer att projektet har potential att förbättra den praktiska förvaltningens möjligheter att uppfylla kulturmiljölagens krav genom att bidra till ökad kunskapsnivå och medvetandegrad. De hänvisar till att formuleringarna i kulturmiljölagen skärpts avseende tillståndsplikt för ändring av medvetet gestaltad vegetation vilket gör projektet angeläget.

Beredningsgruppen delar Riksantikvarieämbetets uppfattning att det är angeläget att öka kunskaper om kulturhistoriska värden på begravningsplatser. Leveransen av en arbetsmodell som inte tar hänsyn till gällande förutsättningarna för begravningsverksamheten kan dock bli kontraproduktiv och skapa osäkerhet kring vad som gäller. Projektet beskriver frågor om kyrkogårdar i ett brett perspektiv, som innefattar begravningsplatsernas såväl gestaltningsmässiga som biologiska värden, till exempel avseende växtval. Området beskrivs framför allt utifrån akademins och kulturmiljövårdens intressen. Beredningsgruppen bedömer att projektet till stor del går utanför såväl det ansvar som Svenska kyrkan har i egenskap av huvudmän för begravningsverksamheten och som förvaltare av de allmänna begravningsplatserna enligt kulturmiljölagens krav.

Beslut

Avslag.